

Recensies

RENÉ DESCARTES

Pim Willemsen, *Cartesiaans geloven*, Leende, Damon, 2000, 96 blz., Hfl., 19,90, ISBN 90 5573 106 4.

Descartes was een gelovig man. Als hij na een nacht met de drie verontruste dromen ontwaakt en terugdenkt aan de dag ervoor met de overrompelende wijsgerige inspiratie, neemt hij zich voor als een pelgrim Loreto te bezoeken en zich daarna te verstaan met de oratoriaan De Bérulle om, als na een biecht, diens zegen te verkrijgen. Ja, Descartes was een gelovig man.

Maar over dit geloof bij Descartes gaat het fraai uitgegeven boek van Willemsen niet. Ondertitel luidt: 'Een verhandeling over het *cogito ergo sum*', en dat is precies waar het boek over gaat. Men zou kunnen zeggen dat waar Descartes via puur rationalistisch denken wijsgerige zekerheid tracht te verkrijgen, dat daar, op die weg, Willemsen hem op een zoektocht naar de basis van oprecht geloof, tracht te betrappen. – Het lijkt onbegonnen werk!

Maar dat is het toch niet. Met een nauwgezette redeneertrant, wijsgerig uit een vroeger tijdperk, volgt de schrijver Descartes in diens redeneringen op de voet en constateert in het *cogito* een regelrecht streven naar geloof. Hij wil "een geloofsmoment binnen Descartes' denken blootleggen" en vindt dat geloofsmoment in Descartes' twijfel als zodanig. "In een cartesiaanse twijfel concretiseert zich een cartesiaanse *amor veritas*, een cartesiaans geloven".

Is dat toch niet een kortsluiting? De schrijver meent van niet. Hij trekt een parallel met niemand minder dan Augustinus – zoals dit gedaan is door Descartes' leerling en verdediger Malebranche, die de schrijver vreemd genoeg niet vermeldt.

Augustinus twijfelde evenzeer, met evenwel de wanhoop ooit het hevig verlangde geloof te vinden. Descartes kende die wanhoop niet. Descartes streefde rationeel naar eigen inzicht, en juist dat, verzekert de schrijver, is "een uitdrukking van cartesiaans geloven". Augustinus zocht en vond geloof op grond van liefde en hoop. Descartes besluit tot geloof op grond van redelijk, rationeel inzicht. – Over *dat* cartesiaanse geloven handelt Willemsens boek.

Al zal Willemsen niet iedere lezer kunnen overtuigen dat op grond van een puur rationele twijfel zoiets subtiels als geloof kan worden gevonden, zijn boek is origineel, curieus en ook ernstig genoeg om het elke wijsgerig-geïnteresseerde ter lezing aan te bevelen.

Jan Hendrik VAN DEN BERG

* * *